

TANÜGYI HÉTKÖZNAPOK

Második, tisztázó beszélgetés Felszeghy Ödönnel

– *Térjünk vissza a kolozsvári tanítóképzőbe, amelynek Ön volt az igazgatója a háborút követő évben is...*

– A tanítóképzőnek! Mert férfiak és nők együtt voltak. 45 után összevonták őket. Az Eperjes utcai épületben a román leányok és fiúk, az Eötvös utcaiban pedig mi tanítottuk a magyar fiúkat és leányokat. A fiúinternátus románoknak és magyaroknak is az Eperjes utcában volt, nálunk pedig a leányok laktak. Igazgató kollégám? D., teljesen primitív ember, papból átvedlett tanár. Csak egyet meséljek. Alig kezdtem meg a munkát, jóformán ágyaink sem voltak, s felhívat Coza Aurelhoz, a román tankerületi főigazgatóhoz, hogy a román leánykák rossz helyzetben vannak. Mondom: „Román és magyar egyaránt nehéz helyzetben van. Maga azelőtt abban az épületben tanított, és az internátus egyelőre abban az embrionális helyzetben van, amiben maga azt rám hagyta.” Erre egészen elkékült, elállt a lélegzete és odafordult Cozához: „Inspektor úr, védjen meg e teljesen alaptalan vádaskodással szemben. Én egyetlen leánykát ott általam nemzett embrióval a hasában nem hagytam!” Haha! Erre Coza kitört: „Apăi, măi măgarule! Nu-nřelegi despre ce-i vorba? Nu zice că te-ai culcat cu una. E vorba că ai lăsat un internat primitiv. Ai înřeles?”¹ Ez volt a kolléga...

● GYORSLAPOZÓ

ket is kielégítjük, de a közigazgatást nem terheljük meg – így gondolkodik minden valóban demokratikus magyar ember Észak-Erdélyben.” – véli a cikkíró. Teohari Georgescutól idézi: „Visszajönnek a szászok is. Ezek ha Hitlerrel tartottak, most fizessenek. Először is munkaszolgálatra küldjük őket. Általában akik innen önként mentek el, azoknak nincs mit itt keresniük (...) Nyugati ha-

– *Az újságban az áll, hogy 1945. január 12-én már javában működött a Hadházy vezette tankerületi főigazgatóság, s hogy jelentéseket kér vidékről. Önt bevonták-e akkor már az MNSZ tanügyi bizottságának munkájába?*

– Még nem. Mikor is tért vissza a román hadsereg? Az armata întii?²

– *1945. augusztus elején.*

– Akkor már velük dolgoztam. A lövöldözés idején (A nyugati frontról visszatérő román hadsereg ünnepélyes fogadására kivonult kolozsváriak tömegét fegyveres provokációval akarták valakik szétkergetni. A sajtó baloldal- és magyarellenes merényletnek nevezte a véres incidenst. A szerző) – a magyar halottakat Groza paréntálta el – mi épp egy megbeszélésen dolgoztuk fel az adatokat. Azelőtt nem vontak be, az értekezleteken persze ott voltam, de Nagy Géza vezette a tanügyi bizottságot.

– *Olvasom, hogy 1945. január 18-án diákbizottságokat állítottak fel a kolozsvári középiskolások.*

– Volt, volt, de nem játszottak lényeges szerepet.

– *Semmire sem emlékszik?*

– Egy pofonra, amit egy azóta alezredes vagy ezredes barátomnak lekentem, mert cigarettázva jött velem szemben a folyosón. Megkapta a pofont és az mondta: „Bocsánatot kérek, de az előbb azt mondta Venczel tanár úr, hogy a demokráciában szabad dohányozni”. Erre én: „Na, akkor fiam, én kérek bocsánatot tőled.

tárainkon rostáló bizottságot állítunk fel” (I. – jún. 24.) ● Kurkó Gyárfás, az MNSZ elnökének nyilatkozata az „ország területén lévő közel ezer főnyi magyar állampolgárságú egyetemi és középiskolai tanár és tanító” ügyéről: „Az illetékes kormánytényezőkkel elvben már megállapodtunk abban, hogy a romániai tanügyi kar hiányaira való tekintettel ezeket a tanárokat és tanítókat egy évi

Menj, add tovább a pofont Venczel tanár úrnak, ha mered.” Mindjárt végigküldtem az osztályokon a „véres kardhordozókat”, hirdesék ki, hogy dohányzás nincs.

– *Rögtön megalakult egy tanügyi szakszervezet is. Mintha Nagy Géza lett volna a szervező...*

– Nem, inkább Vescan. Én tag voltam, külön feladatam nem volt. Véletlen folytán belesodrótam többször olyan vitákba, ahol Coza emberei kifogásolták, hogy mi szükség a szakszervezetre. A vitákban részt vettem. Többen mentünk be Cozához igazgatók, és egyik megkérdezte: mit keres itt a szakszervezet? Vagy tanfelügyelőség van, vagy szakszervezet, ő nem érti, mi értelme az utóbbinak. A magyar iskolák viszont felkarolták a szakszervezeteket, mert abban jogvédelmi-nyelvvédelmi erőt láttak.

– *Inkább magyar vezetés alatt állott a szakszervezet?*

– Nem, egyenlően osztották el. Jordáky Lajos volt egy ideig ott.

– *Coza politikailag hova húzott?*

– Nem merem azt mondani, hogy kifejezetten manista volt. Engem behúzott iszonyúan. Felhívott, hogy az internátusban annyi a román leányka, legyen a felügyelők közt is egy román. „Készségesen” – feleltem. Jelentkezett egy S. nevű tanító, hogy a feleségét jelölték, aki maga nem tud jönni, elküldte őt maga helyett. Hát mondom, szeretném látni. „Ó, szegény, annyira szerény, félnék...” „Hát ha túl félnék, talán nem fog megfelelni.” Erre azt mondja, hogy a leánykákkal majd szeretettel elintézik, románnal, magyarral egy-

● GYORSLAPOZÓ

időtartamra szerződtek, hogy ezzel biztosítsák tanügyünk zavar-talan menetét.” „Jelenleg arról folynak tanácskozások, hogy az or-vosi kar Kolozsváron maradjon-e vagy költözzék át Marosvásár-helyre. Kolozsvári körökben azt szeretnék, hogy maradjon Ko-lozsváron, míg a Székelyföld kéri a Vásárhelyre való költözést.” (N. E. – jún. 27.) ● *Minden magyar anyanyelvű gyereknek magyar*

aránt. Jó, megcsináltam a javaslatot, hogy kinevezzük. Hát belép egy hétfejű sárkány! Egy ezerpróbás sovíniszta. Azzal kezdte, letagadta, hogy magyarul tud, de volt egy hatalmas jegyzetfüzete, s abba leírt mindent. Órák hosszát feltartott különböző kifogásokkal, veszekedésekkel. Hallatlan, hogy mi bajt okozott nekem. Hát ilyen asszonyt küldtek a nyakamra. Valamivel később beidéztek engem, panasz alapján, az akkori verifikáló bizottsághoz. Annak elnöke történetesen Pop Victor volt. Természetrájtanár és egyetemi adjunktus. Impulzív ember, felháborodott: „Épp te kerülsz elém sovén vádakkal?”

Én tudtam, hogy miért háborodott fel. Ő itt maradt a négy év alatt, szép és hűséges magyar asszony volt a felesége. Annyira hűséges, hogy röviddel halála után, követte ő is, szegény. Ezt a Popot 40-ben mindjárt eltávolították Nagykárolyba, innen, Kolozsvárról. Küldtek a teljesen magyar iskolába egy román embert az egyetemről, ahol tanársegéd volt, és ahol tovább szándékozott maradni. És a felesége kérvényezte, hogy hozzák vissza. Namost, én Dél-Erdélyből jött ember voltam. (Ez is egy érdekes ügy, minket nem volt szabad kinevezni, és Farkas László tanügyi előadó mondta nekem: „Én Önt nem nevezhetem ki egyik iskolához sem, mert Teleki Pál elrendelte, de ne búsuljon, mert efölött napirendre fognak térni, én egyelőre ideveszem, segítsen nekem a tanügyek intézésében.” ő katonai megbízottja volt a tanügynek közvetlenül a bevonulás után.) Nos, egy nap jön Pop Victorné, fogadom, és elmondja, mi történt a

iskolában a helye. Országos tanügyi értekezlet vitatta meg Kolozsvárt a magyarnyelvű oktatás időszerű kérdéseit. A Közművelődésügyi Bizottság hívta össze augusztus 5-re az óvodai, az elemi- és középiskolai, valamint a szakoktatás kérdéseinek meg tárgyalására. A megnyitót Balogh Edgár mondotta: „(...) mind az MNSZ-nek, mind ennek az értekezletnek csak az lehet a jelszava:

férjével. Mondom, menjen be, mert Farkas megértő ember. De Farkas bizony nem volt megértő, azt mondta, hagyja ott a kérvényét, de ő nem ígér semmit, nem tud tenni semmit. A nő elment nagy sírva. Eltelt egy kis idő, és Farkas kijön: „Nézze, tanár úr, én ez az asszonyt elküldtem, de meggondoltam, nem jól tettem. Ha lehet, segítsünk rajta. A románt, aki itt maradt, kezeljük úgy mint embert, és ne haragítsuk meg. Ha maga vállalja, ha elmegy Koch Nándor székesfehérvári, valódi kinevezett tankerületi főigazgatóhoz, akit ideküldtek, és megbeszéli vele a dolgot, hátha tudnának segíteni rajta.” Mondom: „Miért nem megy Ön?” „Én nem mehetek, de Ön megkísérelheti. És ha tanulságos dolgokat akar látni, ne most menjen, hanem délután hat órakor, akkor könnyebben is fogadja magát.” A ravasz azért küldött engem hat órakor, hogy lássam, a katonai parancsnok riportján hogyan áll be a tankerületi főigazgató a sorba, s hogyan jelent a tankerületi főigazgató a tábornok úrnak az utolsó törzsőrmester után, és hogyan haptákol előtte. Miután megadták az oszlojt, odaléptem a főigazgatóhoz, és, tényleg, Pop Victort visszahozták.

Szóval Pop Victor azért ordított, mert kétségbe volt esve, hogy ő most engem el kell hogy csapasson, vagy meg kell hogy büntessen. És elkezdett nagy hangon kiabálni: „Te a román leányokat melyik oldalra fekteted az internátusban?” Mondom: „Ahány hely volt a napos oldalon, oda mind őket, és akik nem fértek – mert 190-en voltak a 100 magyarral szemben – azokat betettem a nap nélkülibe,

● GYORSLAPOZÓ

szeptemberben Észak-Erdélyben, Dél-Erdélyben, a Bánságban és a Regátban is minden magyar anyanyelvű gyermeknek magyar iskolában a helye!” Három bizottság alakult, az első a nemzetiségi minisztériumnak a nemzetiségi és felekezeti oktatásra vonatkozó törvénytervezetét vitatta meg, a második a magyar iskolaszükséglet kérdéseit. „A tanügyi értekezlet az MNSZ megbízottjai által

a magyarokkal együtt.” „Să fie? – megnézi jól D.-t – Păi tu ai scris altfel aici”.³ „És hány románt utasítottál vissza, nem vettél fel az internátusba?” „Annyit vettem föl ahány jött, nem utasítottam el egyet sem, mindenkit elhelyeztem.” Akkor már Pop Victor dühbe jött, érezte, hogy itt én vagyok az erősebb és állhat nyugodtan mellettem. Azt mondja: „Apăi de ce-mi dați aici date false?”⁴ Mondom: „Pentru că datele adevărate ți le prezint eu. Uite, aici este dosarul corespondenței, pe care domnu D. mi-a scris mie, diferite atacuri și invective, un dosar foarte frumos și întrebă-l dacă poate prezenta – nekem volt annyi eszem, hogy egyre sem válaszoltam – și el vreo scriptă, ceva compromițătoare. Poftește, prima!”⁵ Veszi és felolvassa. Valami olyasmi volt benne, hogy ne fogadjam be azokat a magyar fiúkat, akiket ő ki kellett hogy tegyen, mivel villanykörtét loptak. „Să meargă să stea oriunde vor putea.”⁶ Szóval kirúgta a magyar fiúkat, én pedig felvettem őket. Erre aztán Pop Victort teljesen elöntötte a pulykaméreg, mert impulzív ember volt. Nekitámadt D.-nek: „Hát te a mai világban, amikor azon dolgozunk, hogy a két népet összeharagkosztassuk, akkor te ilyeneket írsz, hogy a magyar diák ellopta a villanykörtéidet? Ha el is lopta, teszel egy másikat és kész! Na, takarodjatok innen, ahányan vagytok!” Így végződött a D.-féle ügy.

– *Egyetlenegyszer volt Önnek ügye a tisztogató bizottsággal?*

– Két hét múlva megint feljelentettek, hogy a Groza márciusi nagy bevonulásán baj volt a zászlók körül. Én kivettem szépen a ro-

végzett nagyszabású előmunkálat figyelembe vételével – mely többek között részletes és teljes összeírását tartalmazza az összes romániai magyar tanköteleseknek, az egyes vidékek közép- és szakiskolai szükségletének – elsőnek az elemi és középiskolai szükséglettel foglalkozott. A tárgyalások során tekintetbe vette a 406. számú törvényt, és ennek alapján behatóan megtárgyalta az

mán és a magyar zászlót. ahogy egész Kolozsvár fogadta őket. De közben jött Aeolus, a szelek istene, és úgy megfújta a román zászlót, hogy az felkanyarodott a fára. Bejött egy román tanító, és szólt, intézkedjem, hogy igazítsák meg. Mire én azt feleltem, az embereim mással vannak elfoglalva, a szél befújta, a szél majd kifújja. Erre megint Pop Victor elé kerültem. Ezt aztán nagyon röviden intézte el.

– *Mondaná el miből állt a Nagy Géza vezette felmérés?*

– Minden iskola kapott egy lapot, melyen fel volt tüntetve, hány növendékre számíthat, hány osztállyal, hány tanerővel működhet és milyen tanterv szerint. Sorra, az ország összes magyar iskolái, kezdve az elemikkel, el egészen a középiskolákig. Mi azokat mind átbogarásztuk, átnéztük, emlékszem, Nagy Géza milyen nevetve mondta: „Nézzétek, a kis Szentgyörgynek milyen szépen kiegyensúlyozott, egységes iskolahálózata van.” Szóval mi mind figyelembe vettük, hogy országos viszonylatban hány magyar nyelvű oktatást igénylő tanuló lehet az illető évben, osztályonként hány tanulója volt az előző tanévben, tehát hányra lehet számítani a következőben. Megszületett egy terjedelmes dosszié, amelyben minden városnak vagy talán minden iskolának volt egy külön íve.

– *Ezt itt tartották Kolozsvárt?*

– Nekem volt egy másolatom róla, ott maradt a minisztériumban. Sok iratot hagytam ott, hogy tudjanak Czikóék tovább dolgozni.

– *Vita folyt, hogy a nemzetiséget az anyakönyvi bejegyzés vagy a szülői bevallás alapján kell-e meghatározni.*

● GYORSLAPOZÓ

állami iskolai épületek kérdését is” a tanerők besorolása, a tanárok állampolgársága, valamint a tanerőhiány kérdéseivel együtt nemcsak Észak-Erdély, hanem „az újonnan megszervezendő dél-erdélyi állami és felekezeti iskolák tekintetében is”. Az ügyeket még a jövő héten a kormány elé terjesztik. „Megfelelő számú óvoda, népiskola, középiskola, valamint ipari és gazdasági iskola áll majd

– Kezdetől fogva a szülők bevallása számított. Mindenki az, aminek vallja magát. A tanügyi hálózatra is azért volt szükség, hogy mindenki saját nyelvének az elsajátítását biztosítsa. Én mindig lenéztem azokat, akik saját anyanyelvükön nem tudnak beszélni. Mondok egy példát. Negyvenben én átmeneti állapotban voltam, az egyetem még nem szerveződött, és egyelőre senkinek sem kellettem. Akkor hamarjában kerestek valakit a zöldkeresztes védőnők számára tanfolyamot tartani. Valaki hozzám küldte őket. Elmegyek, s az illető professzor kérdi, hol tanítottam eddig. Mondom tíz évet tanítottam a dévai főreáliskolában. Román tannyelvűben. „És fog-e tudni magyarul rögtön előadni?” Mondom: „Professzor úr, jöjjön, hallgassa meg az előadásomat, bírálja el Ön, képes vagyok-e vagy sem.” Meghallgatta és azt mondta: „Hát ez csodálatos. A szakkifejezéseket is mennyire ismeri!” Nekem az volt a felfogásom, hogy aminek a nevét magyarul nem tudom, azt tulajdonképpen nem tudom. És igyekeztem mindig magyar szakkönyvekből is elolvasni azt, amit románul kértek. Nos, a professzor rögtön megírta a kinevezést.

– *Szervezetét tekintve tehát, létezett a két magyar tankerület, s ezeknek kilenc magyar tanfelügyelőség volt alárendelve, amit jó darabig a magyar tanítóság saját pénzén tartott el, száz millió lejt költvén rá 46 közepéig.*

– A tankerületeket mi hagytuk jóvá és a főigazgatók mellé megyei szaktanfelügyelőkre volt szükségünk. Ahogy ezt én később a

a magyar anyanyelvű tanuló ifjúság rendelkezésére a jövőben” (V. – aug. 9.) ● A négynapos tanügyi értekezlet táviratot intézett a kormányhoz. „A tanügyi értekezlet meleg üdvözlétének tolmácsolása után a táviratban (...) az MNSZ és a tanügyi értekezlet (...) kénytelen a következő iskolai sérelmeket a miniszterelnök és a miniszterek tudomására hozni: 1. Dél-Erdélyben a magyar tanügyi

minisztériumban igyekeztem velük megértetni: a magyar tanügy olyan, mit a szegény ember, aki ajándékba kapott télire egy gyönyörű kucsmát, de mezítláb szaladgál a hóban. Ezen nagyot nevettek, és ez előbbre is vitte a dolgot később, amikor kinevezték a magyar tanfelügyelőket. Akkor már Bukarestben dolgoztam mint vezértitkár (államtitkár).

– *Most jut eszembe, azt olvastam, a Hadházy-féle tankerület alá volt rendelve a kolozsvári román főigazgatónak.*

– Nem! Ellenkezőleg. Vita alakult ki és folytatódott akkor is, amikor én már a minisztériumban voltam. A román tankerületi főigazgató azt mondta, befogadja, tehát épületileg elhelyezi a magyart, ha az elismeri fönnhatóságát. Mi ezt megtagadtuk, de mivel amúgy is együtt voltak már, együtt is maradtak. Braharu volt Coza utóda, nem rosszindulatú ember.

– *Hogyan működött az MNSZ tanügyi bizottsága? Színes egy társaság lehetett.*

– Nagyon. Voltak benne papok, egyházak iskolafelelősei stb. Egy kis tanügyi parlament.

– *Meddig rendelkezett döntési hatalommal?*

– Csak kérési hatalommal. Nem döntött semmiben. A Népi Szövetség vezetősége elé terjesztett határozati javaslatok születtek ott. Természetesen komoly szakemberekből állt, iskolaigazgatókból, öreg tanárokból, tanítókból. De elég ritkán ült össze.

– *Komolyabb súlya meddig volt?*

● GYORSLAPOZÓ

személyzet a folyó évi április hó 1 óta, Észak-Erdélyben pedig folyó évi június 1-je óta nem kapta meg a fizetését és a nemzet napszámosai a legnagyobb nyomorban sínylődnek. 2. A 406/1945. számú rendelettörvény 2. szakasza végrehajtásának elmulasztása a magyar lakosság körében nyugtalanságot keltett. 3. Észak-Erdélyben a tanköteles gyermekek összeírása során a Kolozsváron mű-

– 1945 nyarán még volt. Miután engem kineveztek, egy néhány-szor még összehívtam őket különböző folyó ügyeknek a megbeszélésére, mint például a besorolásoké volt. 1948-ban aztán már nagyon levitézlett. Az történt, hogy a nemzetiségi tanügyi törvénytervezetbe belekerültek az új felekezeti iskolák létesítését célzó cikkek. Én elég óvatos voltam ahhoz, hogy visszavonjam az egész törvénytervezetet, noha Voitec olvasatlanul látatlanban – nehogy kiírjon ilyet, hogy Voitec látatlanban bármit is aláírt! – megadta a hozzájárulását.

Várjon, térjünk egy kicsit vissza az időben. Én akkoriban sem foglalkoztam detektíveskedéssel, és elég rosszul tettem. Kineveztek Kali Sándort tanfelügyelőnek és én nem tudtam, hogy ő egyben a református felekezeti iskoláknak is fő tisztségviselője, tanfelügyelője, gondnoka, micsoda. Elkészítettük a tanügyi törvénytervezetet, és azt Kali Sándor küldte volt le. Mert Voitec megüzente nekem, hogy ha van valamilyen aláírni való törvény stb., azt terjesszük elő, mert hosszú időn keresztül nem fognak semmit aláírni. Ezt ők leküldték nekem, én az eredeti tervezetet ismertem, de ők kiegészítették hosszú passzusokkal a felekezeti iskolák külön jogairól. Akkoriban az volt az álláspont, hogy az állam fenntartja a felekezeti iskolákat, de újak létrehozásáról nem lehet szó, azok csak államiak lehetnek. Nos, ez nekik nem tetszett és kiegészítették ilyen értelemben. Én a tervezetet bevittem Voitechez azzal, hogy én ezt még nem olvastam, de az MNSZ látta, és írja alá, aztán ha majd át-

kődő észak-erdélyi román tanfelügyelőség a tankötelesek nemzetiségét az anyakönyvi kivonat és nem a szülők nyilatkozata alapján állapítja meg. 4. Dél-Erdélyben a magyar tanulókat nem írják be a magyar elemi iskolákba, csak abban az esetben, ha a román tanítási nyelvű állami iskolák engedélyét mutatják fel” (V. – aug. 10.) ● A nemzetiségi törvény szerint a szülők bevallása alapján

néztem, kihúzó belőle, ami nem megfelelő. Ott volt Toma Vasilescu, elég annyit mondanom róla, hogy papból lett pártember, hát ő ugye a legkukorékolóbbak közé tartozott, nagy botrányt rendezett. Erre én lejöttem Kolozsvárra, összehívtam az Országos Tanügyi Bizottságot. Valóban egy tanügyi parlament volt, a fővád ellene, hogy ott tulajdonképpen az egyházak befolyása érvényesült a legerősebben. Én ott azt mondtam, hogy a felekezeti iskolákért többet nem tehetünk, Káli Sándor meg azt, hogyha az állam jogot ad, iskolát is ad – no, mit részletezzük, ez a Kali – Nagy Géza-féle külön vonal volt – Isten nyugosztalja őket! Ezek után elmentem Takács Lajoshoz, azzal, hogy a tanügyi bizottság közreműködése nélkül mi azt a tervezetet meghúzzuk ketten, saját belátásunk szerint. De nem lett belőle törvény, sehol meg nem jelent, elsüllyesztettük. Ez már 47 vége felé történhetett, a tanügyi reform szelei fűjdogáltak.

– *Hogyan vette át Nagy Gézáéktól a tanügyi bizottság vezetését?*

– A Szociáldemokrata Párttal kirobbant viták miatt Nagy Gézának a pártja megtiltotta, hogy MNSZ-tisztséget vállaljon, így esett rám a választás.

– *Valamilyen komolyabb egyéb vitára emlékszik-e?*

– Nem olyan természetű volt a munkánk. A tanügyi bizottságnak konzultációs szerepe volt csupán, de nagyon odafigyeltünk a panaszokra. Emlékszem, felmerült a kérdés, hogy az összes román iskolákká átalakított felekezeti iskolákat ismét alakítsák vissza magyar tannyelvű iskolákká. Én igyekeztem ezt Kurkó Gyárfással megbe-

● GYORSLAPOZÓ

kell megállapítani az iskola-kötelesek nemzetiségét (*V. – aug. 11.*)

● A tanügyi értekezlet zárüléséről szóló írásban, az új nemzeti-ségi közoktatási törvénnyel kapcsolatban „(...) a kiegészített törvénytervezet megállapítja, hogy az állam biztosítja a nemzetiségek anyanyelvű oktatását az állami iskolákban, a felekezeti iskolákban és a magánalapítású iskolákban. Az állami és felekezeti ro-

szélni. Kurkó elég bölcsen azt mondta, ha azok állami iskolák, akkor ne nézzük csupán azt, hogy milyen tannyelvűek. És volt ebben valami igaza. Mert közben mi kaptunk egy csomó állami iskolát, magyar tannyelvűt. Tehát nem volt biztos, hogy az az iskola nekünk föltétlenül kellett. De főleg a besorolási és fizetési ügyekkel foglalkoztunk.

– *Önöknek előbb mindent a pártszervekkel kellett megbeszélniük?*

– Természetesen. Egyik fő közvetítőnk Tóth József volt. Meg kell említeni, mert a magyar tanárok besorolását ő csinálta meg, egy elég sovénnek induló román inspektorra volt rábízva. Tóth Jóska nagy gyakorlati érzéssel úgy intézte a dolgot, hogy a besorolást különböző kocsmákban csinálták meg, a Jóska cech-fizetése mellett, és nagyon szépen sikerült a dolog.

– *Önnek nem okozott lelkiismereti problémát az, hogy a párt álláspontját kellett képviselnie?*

– Igenis, okozott. Amikor jogos kérdéseinkre, azt a tanácsot kaptam, hogy ne szorgalmazzam. Például a magyar inspektorátusok felállítását.

– *Aztán mégis sikerült.*

– Igen, sikerült. Én úgy érveltem, hogy erre szükség van, engedjék meg, hogy érvényesítsem. A végén hozzájárultak, hogy csináljuk.

Kolozsvár, 1982.

mán és nemzetiségi iskolák teljesen egyenlőek a jogok és kötelességek tekintetében”. A vizsgáztatás anyanyelven történik. „Megállapítottam, hogy az erdélyi városokban hol szükséges magyar főgimnáziumok, algimnáziumok működése. Külön gondját képezte az értekezletnek a magyar szakiskolák kérdése, amelyek számát a korszerű követelményeknek megfelelően akarja továbbfejleszteni.

JEGYZETEK

1. „Ide figyelj, te szamár! Hát nem érted, miről van szó? Nem azt mondja, hogy lefektetted egy lányt! Hanem, hogy egy gyengén felszerelt bentlakást adtál át. Érted-e már?”

2. az első hadsereg

3. „Vajon? (...) Te ugyan másként írtad itt le.”

4. „Hát miért jösztek hamis adatokkal?”

5. „Mert a valódi tényállást én mutatom be. Nézd, itt vannak a D. által nekem küldött levelek egy dossziében, mindenféle támadások és szidalmak, gyönyörű egy dosszié; kérdezd meg tőle, fel tud-e mutatni (...) valamilyen hasonlóan kompromittáló irományt énrólam? Tessék, itt az első!”

6. „Takarodjanak innen és lakjanak, ahol tudnak”

● GYORSLAPOZÓ

Az értekezlet megállapítja, hogy különösen fontos és sürgős a magyar iskolák megszervezése Dél-Erdélyben, ahol az Angheliescu-rendszer, majd az Antonescu-uralom elsorvasztotta a magyar iskolákat. Dél-Erdélyben feltétlenül szükséges 18 magyar tannyelvű középiskola és 27 állami magyar tannyelvű elemi iskola megnyitása. Ragaszkodik az MNSZ az 1940 óta megszüntetett magyar fe-